

TOPLUMSAL UYUM, GÖÇ YÖNETİMİ VE SURİYELERİNİN GERİ DÖNÜŞ SÜRECİ

Doç. Dr. Salih ÇİFTÇİ*

Bartın Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilim ve Kamu Yönetimi Bölümü

sciftci@bartin.edu.tr, ORCID:0000-0002-0574-2164

Arş. Gör. Dr. Leyla ÇİFTÇİ

Bartın Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilim ve Kamu Yönetimi Bölümü

leylac@bartin.edu.tr, ORCID:0000-0001-9436-2050

Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAŞARAN

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

ismail.basaran@cbu.tr, ORCID:0000-0002-3792-8035

Öz

Bu çalışma, Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönüş sürecini, göç yönetimi ve sosyal uyum dinamikleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Son dönemde Suriye’de meydana gelen siyasi gelişmeler, Suriyelilerin geri dönüşüne ilişkin yeniden bir gündemin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Geri dönüş sürecinde, hem Türkiye’deki yaşam koşulları hem de Suriye’deki güvenlik, istikrar ve hizmet altyapısı belirleyici bir rol oynamaktadır. 2024’te Suriye’de gerçekleşen rejim değişikliği, geri dönüş beklentilerini artırsa da, geniş çaplı dönüşlerin sağlanabilmesi için köken ülkedeki koşulların kalıcı biçimde iyileştirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, Suriyelilerin Türkiye’deki uyum süreçleri, geri dönüş kararlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılmıştır. Veriler incelendiğinde Suriyelilerin Türk vatandaşlarıyla evlenmesi ve Türkiye’de doğan çocuk oranlarının yıllar itibarıyla gösterdiği seyir geri dönüş olasılığını azaltan temel sosyo-demografik etmen olarak görülmektedir. Çalışma hayatında kayıt dışılık, Suriyeli nüfusun karşılaştığı

en önemli sorunlardan biri olarak öne çıkarken; uzun süredir Türkiye’de yaşayan birçok Suriyelinin ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmiş olması da geri dönüş sürecinde dikkate değer bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç Yönetimi, Toplumsal Uyum, Geri Dönüş, Suriye.

SOCIAL INTEGRATION, MIGRATION MANAGEMENT, AND THE RETURN PROCESS OF SYRIANS

Abstract

This study aims to examine the return process of Syrian refugees to their home country within the framework of migration management and social integration dynamics. Recent political developments in Syria have paved the way for a renewed agenda regarding the return of Syrians. In the return process, both the living conditions in Türkiye and the security, stability, and service infrastructure in Syria play a determining role. Although the regime change in Syria in 2024 increased expectations of return, the realization of large-scale returns requires the permanent improvement of conditions in the country of origin. In addition, the integration processes of Syrians in Türkiye significantly influence their decisions to return. The study draws on data from the Turkish Statistical Institute. An examination of the data indicates that marriages between Syrians and Turkish citizens, as well as the proportion of children born in Türkiye, have exhibited trends over the years that emerge as key sociodemographic factors reducing the likelihood of return. While informal employment represents one of the most significant challenges faced by the Syrian population in the labor market, the economic and social strengthening of many Syrians who have lived in Türkiye for an extended period is also considered an important factor in the return process.

Key Words: Migration Management, Social Integration, Return, Syria.

1. Giriş

Göç, ekonomik veya savaş gibi ekonomik olmayan nedenlerle ortaya çıkan ve hem zorunlu hem de gönüllü olabilen karmaşık bir süreçtir. Göçmenler daha iyi yaşam koşulları beklentisiyle hareket ederken, göç hem köken hem de ev sahibi ülkede sosyal, ekonomik ve siyasi etkiler yaratmaktadır. 1970’lerden itibaren, güvenlik ve yasadışılık kaygıları nedeniyle ülkeler göç politikalarını sıkılaştırmış ve göçün yönetilmesi gereken bir olgu olduğu kabul edilmiştir.

Türkiye, jeopolitik konumu ve özellikle Suriye iç savaşı sonrası artan göç hareketleri nedeniyle göç sürecinin merkezi aktörlerinden biri hâline gelmiş olup, bu durum 2013 yılında Göç İdaresi Başkanlığı'nın kurulmasıyla kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Suriye'den gelen milyonlarca kişi ile birlikte, başta Afganistan olmak üzere farklı ülkelere de gerçekleşen düzensiz göçmen hareketleri, Türkiye'de göçü kalıcı ve yönetilmesi gereken bir olgu hâline getirmiştir.

Göçmenlerin uyum sürecine ilişkin tartışmalar, asimilasyon ve karşılıklı entegrasyon yaklaşımları etrafında şekillenmekte; bu süreçte hem ekonomik ve sosyal koşulların hem de ev sahibi toplumla çift yönlü ilişkilerin önemi vurgulanmaktadır. 2024 sonrası Suriye'deki rejim değişikliği, geri dönüş beklentilerini artırmış ve Türkiye'den yüz binlerce Suriyeli ülkesine dönmüştür. Geri dönüş eğilimleri, hem Türkiye'deki yaşam koşulları hem de Suriye'deki güvenlik ve istikrar beklentileri tarafından belirlenmektedir. Suriye'deki güvenlik, istikrar, konut ve ekonomik koşullar gibi çekici faktörler geri dönüş kararlarında belirleyici olmakla birlikte, uzun süredir Türkiye'de yaşayanlar, burada doğan çocuklar ve Türk vatandaşlarıyla yapılan evlilikler gibi etkenler, geri dönüşün herkes için aynı derecede mümkün olmasını engellemektedir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı Türkiye'nin göç politikaları ve uyum süreçlerini ile Suriyelilerin geri dönüş sürecinde toplumsal uyumun rolünü analiz etmektir.

2. Göç Kavramı ve Türkiye'de Göç Yönetimi

Göç, günümüz toplumlarında önemli bir sosyo-ekonomik ve demografik olgu olarak kabul edilmektedir. Bu olgu, ekonomik fırsatlar, iş imkânları ve yaşam koşulları gibi faktörlerin yanı sıra savaş, çatışma ve çevresel krizler gibi zorlayıcı nedenlerle de ortaya çıkabilmektedir. Ekonomik nedenlere dayalı göçlerde, göçmenler daha iyi kariyer fırsatlarına erişim sağlama beklentisiyle hareket etmektedir (Borjas, 1989). Öte yandan, ekonomik olmayan nedenlerden kaynaklanan zorunlu göçlerde ise özellikle savaş gibi faktörler belirleyici olmaktadır (Widgren & Martin, 2002). Ayrıca, göçler bazı durumlarda bireylerin kendi tercihleri doğrultusunda gönüllü olarak gerçekleşirken, bazı durumlarda zorunlu göç biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Göçmenler, yaşam koşullarını iyileştirme umuduyla yeni bir ikamet ülkesine taşınmayı tercih etmektedir. Ancak beklentilere rağmen göç sürecinin sonuçları her zaman olumlu olmayabilir. Göç, hem olumlu hem de olumsuz deneyimleri içeren çok boyutlu ve karmaşık bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Geurts & Lubbers, 2022). Bu etkiler yalnızca göçmenleri değil, aynı zamanda göç alan ülkeleri de kapsamaktadır.

Göç sürecinin yol açtığı çok boyutlu etkiler, sosyal ve demografik sonuçlar yanında ekonomik etkileri de ortaya koymaktadır. Tanrıkulu (2021), göçmenlerin mal talebindeki değişimlerin ekonomik büyümeye olumlu katkı sağladığını, aynı zamanda kısa vadede enflasyon ve işsizlik gibi olumsuz sonuçlar doğurabildiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Almasri (2023), Afgan göçmenlerin kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde çalıştırıldığını belirterek göçün çalışma hayatı üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir.

Göç, aynı zamanda nüfus dağılımında dengesizlik, yatırım ve konut sorunları, çarpık kentleşme, kamu hizmetlerinde yetersizlik, kültürel çatışmalar ve çevresel sorunlar gibi makro düzeyde etkiler de yaratabilmektedir (Çavuşoğlu, 2007). Öte yandan göç, ekonomik ve demografik boyutlarının ötesinde siyasi stratejiler, ulusal güvenlik politikaları ve uluslararası ilişkiler üzerinde de önemli etkiler göstermektedir (Meyers, 2000). Bu etkiler, göç politikalarının sadece yerel ve ulusal düzeyde değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel bağlamda planlanması ve yönetilmesini gerektirmektedir.

1970’li yıllardan itibaren göç yasadışılıkla, refah düzeyini olumsuz etkilemeyle ve çeşitli sosyal sorunlarla ilişkilendirilmiş, ülkeye girişlerle ilgili kısıtlayıcı ve kontrollü politikalar önem kazanmıştır (Kalm, 2010). Ayrıca göç merkezî yönetim yapılarına bir tehdit olarak algılanmış ve kimi zaman içsel bir meşruiyet krizine sebep olmuştur (Smith, 1995). Göçmen ve sığınmacılar gittikleri ülkenin ekonomisine ve iç ve dış politikasına etkileri sebebiyle devlet güvenliği açısından tehdit unsuru olarak görülmeye başlanmıştır (Aktel & Kaygısız, 2018).

Günümüzde ise göç yönetimi hem ev sahibi ülke hem de göç edenler için kazan kazan esasına dayanan (Kalm, 2010), devletin uluslararası göç sürecindeki kontrol ve politikalarını ifade etmektedir (Öner, 2012a). Yönetim süreci göçmenler ülkeye girmeden başlamakta, göçmenlerin ülkeye girişi sonrasında da devam etmektedir (Aktel & Kaygısız, 2018). Özellikle savaş sebebiyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalanların uzun yıllar bu şekilde yaşamak zorunda kalması uzun vadeli ve istikrarlı göç yönetimi politikalarını öne çıkarmaktadır (Hynie, 2018).

Etkili göç yönetimi şeffaflık, öngörülebilirlik, katılım, duyarlılık ve sorumluluk gibi yönetişim mekanizmaları içermektedir (Solomon, 2005). Günümüzde mülteciler gibi ulusötesi nitelik taşıyan meselelerin, devletlerin geleneksel yönetim mekanizmaları çerçevesinde yürütülmesinin zorlukları nedeniyle, ulusötesi oluşumlar da göç yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreçte sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar, çok uluslu şirketler,

vakıflar, topluluklar, sendikalar, akademi, özel sektör gibi aktörler etkili olmaktadır (Yüksel, 2023).

Günümüzde göçler toplumsal değişimin önemli bileşenlerinden biri durumundadır (Abacı, 2009). Göç yönetim sürecinde ev sahibi ülke için yeni bir süreç başlamaktadır. Bu süreçte yeni gelen bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması ve özellikle toplumsal uyumun sağlanması önemlidir (Kabakuşak, 2014).

Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konum nedeniyle son dönemde Orta Doğu, Asya ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenlerin yoğunlaştığı bir merkez hâline gelmiş; özellikle Suriye’de uzun süre gelişme sağlanamaması, göç sürecinin uzamasına neden olmuştur (Emeç ve Şengün, 2022). 2011 yılında başlayan ve iç savaşa dönüşen Suriye’deki olaylar o tarihten günümüze bir kriz sürekliliği yaratmıştır (Schiefer vd., 2023). Ülkesinden edilen, ayrılmak zorunda kalan nüfusun sayıca büyüklüğü “Syrian refugees” adı verilen yeni bir insan topluluğunu ortaya çıkarmıştır (Kurtoğlu vd., 2023). Ortak din vurgusu üzerinden gelişen Suriyeli gelişi başlangıçta bir misafir imajı yaratsa da zamanla Suriyelilerin belirsizlik içinde kalması statüsüne yönelik düzenlemeleri gerekli kılmıştır (Güney, 2022).

Türkiye’ye yönelik son yıllarda artan göç hareketleri ve göçmen sayısı yeni bir kurumsal yapı ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Göç İdaresi Başkanlığı, 11/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Genel Müdürlük statüsünde kurulmuştur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024).

Göç hareketi yalnızca Türkiye’yi değil, aynı zamanda diğer ülkeleri de etkilemiştir. 2015-2016 yıllarında başta İtalya ve Yunanistan olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinin eşi görülmemiş bir göçmen krizi yaşadığı belirtilmektedir (Phillimore, 2020). Türkiye özellikle Akdeniz’e kıyısı olan Avrupa ülkelerine düzensiz göçün engellenmesi amacıyla AB katılım sürecinin bir parçası olarak ara bir bölge olma konusunda baskı yaşamıştır (Levitan vd., 2009). Bu süreçte Türkiye hem varış hem de transit ülke olarak önemli bir aktör haline gelmiş ve açık kapı politikasıyla büyük bir kitleye ev sahipliği yapmıştır (Boşnak, 2021). Suriyelilerin başlangıçta devlet tarafından kurulan kamplara yerleştirilmesi planlanmış olsa da buraya yerleştirilen göçmenler İstanbul, Ankara, Konya, Bursa gibi büyükşehirlere kaymıştır (Efe & Jacoby, 2022). Bu durum, Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki yaşamının giderek kent merkezlerinde yoğunlaşmasına ve göç olgusunun kentsel sosyal, ekonomik ve kültürel dinamikler üzerinde belirgin etkiler yaratmasına neden olmuştur.

3. Göçmenlerin Toplumsal Uyumu ve Geri Dönüş Sürecini Etkileyen Faktörler

Türkiye’de son yıllarda artan uluslararası göç hareketleri, göçmenlerin ev sahibi toplumla kurdukları ilişkiler ve uyum süreçlerinin önemini daha görünür hâle getirmiştir. Göçmenlerin geldikleri ülkeye uyum süreçleri, hem göç eden bireyler hem de ev sahibi toplum açısından önemli bir unsurdur. Toplumsal uyumun sağlanması, göçmenlerin toplumsal hayata etkin biçimde katılımını kolaylaştırırken aynı zamanda ev sahibi toplumda sosyal uyumun ve toplumsal istikrarın güçlenmesine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, uyum süreci göç yönetiminin temel unsurlarından biridir.

Göçmenlerin uyum sürecinde yasal ve işlevsel boyutlar başlangıçtan itibaren gündemde yer almış olsa da, sosyal boyutlara yönelik ilginin daha sonraki dönemlerde arttığı ifade edilmektedir (Atfield vd., 2007). Göç eden bireylerin toplumsal uyumuna ilişkin iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki, uyumun yalnızca göçmenlerin sorumluluğunda olduğunu savunurken, diğer yaklaşım ev sahibi toplum ile göçmenler arasında karşılıklı ve çift yönlü bir uyum sürecinin gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Asimilasyon perspektifiyle uyumlu olan ilk yaklaşıma göre, göçmenlerin ev sahibi toplumun norm ve değerlerine uyum sağlamaları beklenmektedir (Alencar, 2017; Da Lomba, 2010). Bu yaklaşıma göre, göçmenlerin göç ettikleri toplumun bir parçası olarak kendilerini daha güçlü biçimde konumlandırmaları, ayrımcılık riskinin azalmasına katkı sağlayacaktır (Gordon, 1964).

Bu görüşü eleştirenler, uyum sürecini bu anlayış doğrultusunda yürüten ancak başarısız olan ülkelerde, göçmenlerin toplumsal bir sorun hâline gelebileceğini ileri sürmektedir (Strang & Ager, 2010). Göç, kültürlerin çatışmasını doğurmakta ve bu süreçte uyum ve entegrasyon yanında çatışma durumu da ortaya çıkabilmektedir (Dörtok Abacı, 2008, s. 59-60). Bu sebeple eleştirel entegrasyon teorileri, uyumun yalnızca göçmenlerin istihdam, dil öğrenme ve ev sahibi toplumun kültürel değerlerini öğrenme gibi kriterler üzerinden değerlendirildiğini ve bu süreçte göçmenlerin önceliklerinin göz ardı edildiğini vurgulamaktadır (Farrugia, 2009). Günümüzde başarılı bir uyum sürecini yalnızca göçmenlerin nasıl değiştiğine odaklanarak değerlendirmek yerine, daha kapsayıcı bir perspektifle ele almak gerektiği vurgulanmaktadır (Hynie, 2018). Bu nedenle, karşılıklı uyum ve her iki tarafın fedakârlığını içeren ikinci yaklaşımın önemi giderek daha fazla öne çıkmaktadır.

Göçmenlerin çevreyi ve göç ettikleri ülkenin dilini bilmemeleri nedeniyle hizmetlere eşit erişim sağlamalarının önünde engeller bulunduğu, bu nedenle hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun ek çaba göstermesi gerektiği ifade edilmektedir (Ager ve Strang, 2008). Duke

ve arkadaşları (1999) başarılı bir yerleştirme politikasından söz edebilmek için, göçmenlerin yeni toplumda kendilerine yer edinmelerine imkân tanımının ve aynı zamanda beceri ile niteliklerini geliştirebilmelerine fırsat sağlamanın gerekli olduğunu belirtmektedir. Ager ve Strang (2008) uyumun dört boyutundan bahsetmektedir: Göstergeler ve Araçlar, (Çalışma, Barınma, Eğitim, Sağlık), Sosyal Bağlantı (Sosyal Köprüler, Sosyal Bağlar ve Sosyal Bağlantılar), Kolaylaştırıcılar (Dil ve Kültür Bilgisi, Güvenlik, İstikrar), Temel Yapı (Haklar ve Vatandaşlık).

Uyum sürecinin temel unsurlarından biri, göçmenler arasındaki kader birliği duygusu ve birlikteliktir. Göçmenlerin kendi etnik gruplarıyla bir arada bulunmaları ve bu gruplarla iletişim halinde olmalarının, karşılaştıkları sorunlarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarına imkân sağladığı ifade edilmektedir (Duke vd., 1999). Benzer etnik veya sosyal gruplarla yeterli iletişim kurmanın depresyon riskini artırabileceğine işaret eden çalışmalar da mevcuttur (Beiser, 1993). Diğer yandan, göçmenlerin yalnızca kendi etnik kökenlerinden kişilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde ikamet etmek zorunda kalmalarının, uyum sürecinde sosyal kaynak eksikliğine yol açabileceği de ifade edilmektedir (Geurts & Lubbers, 2022).

Ev sahibi ülkenin göçmenlere yönelik yaklaşımı sosyal uyum sürecinde etkili olmaktadır (Akhtar & Choi, 2004; Lewis, 2005; Yaylacı & Bakiner, 2023). Ev sahibi toplumla kurulan kısa süreli sohbetler ve selamlaşmalar gibi iletişimlerin uyum sürecine katkı sağladığı belirtilmektedir (Driel & Verkuyten, 2022). Bu nedenle, göçmenlerin uyum sürecinde hem benzer deneyimlere sahip kişilerle bir arada bulunmaları hem de ev sahibi toplumla etkileşim içinde olmaları önem taşımaktadır. Ayrıca, yapılan çalışmalarda göç öncesi dönemde göçmenlerin kendi ülkelerine duydukları bağlılığın, uyum süreci üzerinde etkili bir faktör olduğu belirtilmektedir (Pearlman, 2023).

Uyum sağlama, aynı zamanda göçmenlerin geri dönüş kararlarını şekillendiren önemli bir faktördür. Göçmenlerin köken ülkeye geri dönüş sürecini etkileyen itici ve çekici faktörlerden bahsedilebilir. İtici faktörler, ev sahibi ülkeye ilişkin koşulları ifade ederken; çekici faktörler, göçmenlerin anavatanlarına dönmesini teşvik eden olumlu gelişmeleri kapsamaktadır. Her ne kadar göçmenler benzer amaçlarla göç etmiş olsalar da, geri dönüş kararları tüm göçmenler için aynı olmayabilmektedir.

Örneğin, Türkiye ve Almanya'da yaşayan Suriyelilerin geri dönme niyetlerini inceleyen bir araştırmada Türkiye'deki Suriyelilerin geri dönme konusunda Almanya'da yaşayanlara göre daha istekli oldukları görülmüştür (Husein and Wagner, 2023). Benzer şekilde Çankal ve Koyuncu (2025) tarafından Konya ilinde yapılan çalışmada Suriyeli katılımcıların ülkelerine

geri dönme konusunda heyecan ve kararlılık içinde oldukları ifade edilmektedir. Benzer gerekçelerle göç eden bireylerin geri dönüş kararlarında görülen bu farklılaşma, yalnızca kişisel tercihlerle açıklanamayıp, itici ve çekici faktörlerin de belirleyici olduğunu göstermektedir.

Göçmenlerin geri dönüş kararları, yalnızca buldukları ev sahibi ülkenin koşullarıyla sınırlı olmayıp, aynı zamanda köken ülkeye ilişkin beklentilerden de etkilenmektedir (Dustmann ve Weiss, 2007). Lübnan'daki Suriyelilere yönelik yaptıkları çalışmada Alrababah ve arkadaşları (2023), geri dönüş süreçlerinde yaşadıkları ülkenin değil, kendi ülkelerinin koşullarının iyileştirilmesinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Güvenlik ve istikrara ilişkin algılar ile konut, altyapı ve hizmet sunumuna yönelik gelişmeler, geri dönüş sürecinde çekici unsurlar olarak ifade edilebilir. Buna karşılık, savaşın yol açtığı kentsel yıkım, altyapı eksiklikleri, ekonomik sorunlar, siyasi sorunlar ve kamusal hizmetlere sınırlı erişim gibi temel problemler, geri dönüş sürecinde karşılaşılabilecek başlıca zorluklar olarak ortaya çıkmaktadır.

4. Suriyelilerin Toplumsal Uyumu ve Geri Dönüş Süreci: Fırsatlar ve Güçlükler

Uluslararası göç süreçleri yalnızca göç hareketlerinin yönetilmesini değil, aynı zamanda göçmenlerin ülkelerine geri dönüş süreçlerinin planlanmasını da içeren çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda göç yönetim sürecinin önemli aşamalarından biri, geri dönüş süreçlerinin etkili ve sürdürülebilir bir şekilde planlanması ve yönetilmesidir. 2024 yılında Suriye'de gerçekleşen rejim değişikliği, Suriyelilerin ülkelerine geri dönüşlerine ilişkin beklentilerin ortaya çıkmasına yol açmış; bu tarihten itibaren köken ülkeye dönüş süreci farklı bir boyut kazanmıştır. 9 Aralık 2024 ile 15 Ağustos 2025 tarihleri arasında toplam 411 bin 649 Suriyeli ülkesine dönmüştür (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025a).

Köken ülkeye dönüşler Ağustos 2025 sonrasında da devam etmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 24.10.2024 tarihinde Türkiye'deki Suriyeli sayısı 3 milyon 86 bin 775 iken 11.12. 2025 tarihinde bu sayı 2 milyon 362 bin 466'ya düşmüştür (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024a, 2025b). 5 Mart 2026 tarihi itibarıyla Türkiye'de bulunan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Sayısı 2 milyon 305 bin 917 kişidir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2026).

Geri dönüş sürecinin devamlılığı sözü edilen çekici ve itici faktörlere önemli ölçüde bağımlı görünmektedir. Öncelikli olarak Suriyeliler kendi ülkelerindeki değişimi ve bu değişimin sürekliliğini görmeye ihtiyaç duymaktadır. Suriye'ye yönelik korku, belirsizlik ve güven eksikliği geri dönüş isteğini önemli ölçüde etkilerken; savaşın sona ermesinin ötesinde güvenlik, geçim fırsatı, sağlık ve eğitim gibi faktörlerin etkisi de önem taşımaktadır (Kayaoğlu vd., 2021). Lübnan'daki Suriyeli sığınmacılara odaklanan bir çalışmaya göre, ev sahibi ülkede

karşılaşılan düşmanlıklar ve olumsuz yaşam koşullarına rağmen, kendi ülkelerindeki şartlar iyileşmedikçe sığınmacıların geri dönmeye yönelik bir niyet taşımadıkları görülmektedir (Alrababah vd., 2023).

Türkiye’de sığınmacılara yönelik toplumsal tutumlarda belirgin farklılaşmalar gözlemlenmektedir. Bu farklılaşma, özellikle Suriyelilerin toplumsal hayata katılımı ve kamu hizmetlerinden yararlanma hakları konusunda ortaya çıkmaktadır. Nitekim bir araştırmada (Siviş, 2022), katılımcıların bir kısmının Suriyelileri yerleşik toplumsal yapının bir parçası olarak kabul etmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte, daha çekimsiz bir tutum sergileyen katılımcılar ise Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla eşit erişim koşullarına sahip olmadıklarını ve Türk toplumuna yeterli katkı sunmadıklarını ileri sürmektedir. Öte yandan, aynı araştırmada farklı bir katılımcı grubunun sağlık hakkını insan olmanın temel bir gereği olarak değerlendirdiği ve bu hakkın göçmenler açısından da evrensel bir hak olarak görülmesi gerektiğini vurguladığı ifade edilmektedir (Siviş, 2022).

Türkiye’de son dönemde sığınmacılara yönelik toplumsal ve siyasal tutumlarda daha olumsuz bir yaklaşımın belirginlik kazandığı görülmektedir. Özellikle Afganistan kaynaklı göç hareketlerinin artmasının, Türkiye’ye yönelen göç ve sığınmacı kabulüne ilişkin olumsuz algıların pekişmesine neden olduğu ve bu durumun anti-göçmen politikaların güçlenmesine zemin hazırladığı ifade edilmektedir (Almasri, 2023). Bu bağlamda, sığınmacılara yönelik bazı yerel politika ve uygulamalar kamuoyunda dikkat çekmiştir. Örneğin, Bolu’da belediye başkanı, mültecilere yönelik yardımları sonlandırmıştır (Güney, 2022). Benzer şekilde Afyonkarahisar Belediyesi’nde de nikâh ücretlerinin mültecilere yönelik olarak yerel halka kıyasla 25 kat daha yüksek uygulanması öngörülmüştür (Afyonkarahisar Belediyesi, 2024). Diğer taraftan Koinova vd. (2023) pandemi ile birlikte göçmenlere yönelik hastalık taşıma risklerine ilişkin tartışmalardan ve ırksal bakış açısının güçlenmesinden bahsetmektedir.

Olumsuz yaklaşımların artmasına rağmen, Suriyelilerin geri dönüşe ilişkin tutumlarının çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Ekici (2025) on yıldan uzun süredir Türkiye’de kalan Suriyelilerin Türkiye’ye yapısal, sosyal ve kültürel uyum sağlamaları sebebiyle kısa vadede geri dönüş niyetleri olmadıklarını ifade etmektedir. Benzer şekilde Diyarbakır’da yaşayan Suriyelilere yönelik bir çalışmada, katılımcıların %75’inin on yılı aşkın süredir Türkiye’de ikamet ettiği, sosyal ve ekonomik yapıya uyum sağladıkları ve uzun vadeli bir yaşam biçimini benimsedikleri ortaya konulmuştur (Yılmaz ve Karabulut Şen, 2025). Diğer taraftan, özellikle sınır illerinde kendi dillerini konuşan nüfusun sayıca fazla olması, etkileşim içinde bulunulan kurumlardaki tercümanlık hizmetleri ve sosyal çevrelerin büyük ölçüde kendi topluluklarından

oluşması gibi nedenlerle, özellikle dil öğrenimi konusunda yerel halkla tam bir uyumun sağlanamadığı da ifade edilmektedir (Ağcadağ Çelik, 2021).

Suriyelilerin uyum sürecinde dikkate alınması gereken önemli konulardan biri de Türkiye'deki çalışma koşullarıdır. Suriyelilerin Türkiye'de çalışma hayatında karşılaştıkları en temel sorunlardan biri, çalışma koşullarındaki olumsuzluklar ve kayıt dışı istihdam durumudur. Kayıt dışı istihdamın göçmenlerin sömürülmesine yol açmasının yanı sıra, Suriyelilerin emek yoğun sektörlerde çalışması işveren maliyetlerini düşürmekte ve yerli işgücünün ücretlerinin azalmasına, dolayısıyla işsizlik oranının artmasına neden olmaktadır (Bayrakçı, 2023). Bu olumsuzluklara çözüm arayışları hem işgücü piyasasını hem de göçmen uyum politikalarını doğrudan ilgilendirmektedir. Sorunların çözümüne yönelik yürütülen çalışmalar sonucunda, Suriyelilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesine önemli katkılar sağlanmış ve 2017 yılından 2023 yılına kadar çalışma izni alan Suriyeli sayısı yaklaşık yedi kat artmıştır (Karadeniz, 2023).

Çalışma hayatında, Suriyelilerin sosyal güvenlik programlarından yararlanmasına ilişkin herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır (Karadeniz, 2023). Yılmaz ve Uğur (2024), kendi ülkelerinde vasıfsız ve kayıt dışı işlerde çalışan Suriyelilerin, bu çalışma alışkanlıklarını Türkiye'de de sürdürdüklerini ifade etmektedir. Ancak, özellikle dil yetersizlikleri, eğitim düzeyleri ve mesleki yeterlilik eksiklikleri ile işverenlerin bu konudaki tutumları, Suriyeliler açısından çeşitli mağduriyetlerin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Diğer taraftan Babuç (2022) pandemi sürecinde Suriyeli göçmenlerin ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini ifade etmektedir.

Geri dönüş sürecini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilecek toplumsal yaşamın önemli unsurlarından biri, bireylerin evlilik durumu ve sahip oldukları çocuklardır. Özellikle Suriyelilerin Türkiye'de gerçekleştirdikleri evlilikler ve bu evliliklerden doğan çocuklar, geri dönüş tercihlerini şekillendiren kritik faktörler arasında yer almaktadır. Aile yapısı ve nesiller arası bağlar, göçmenlerin ülkelerine dönme kararları üzerinde belirleyici bir etki göstermektedir.

2015-2024 yılları arasında toplam 45 bin 829 Suriyeli, Türkiye vatandaşı biriyle evlilik gerçekleştirmiştir (TÜİK, 2016-2025). 2024 yılı verilerine göre ise, yabancı damatlar arasında %20,6 ile Suriyeli damatlar, yabancı gelinler arasında ise %12,1 ile Suriyeli ve Özbek gelinler ilk sırada yer almaktadır (TÜİK, 2025). Suriyelilerin Türk vatandaşlarıyla gerçekleştirdikleri evliliklerde, yıllar itibarıyla belirgin bir düşüş gözlenmemesi dikkat çekmektedir.

Bu evliliklerden doğan çocuklar, ebeveynlerinden birinin Türk vatandaşı olması

nedeniyle Türk vatandaşlığına sahip olmaktadır (Ağcadağ Çelik, 2021). Evlilik yoluyla aile kuran Suriyeliler için bu durum, geri dönüş sürecini etkileyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de evlilik yapan bireyler, eşlerinin ve çocuklarının Türkiye’deki sosyal, yasal ve ekonomik bağları nedeniyle geri dönme kararlarını daha temkinli bir şekilde değerlendirebilmekte; özellikle çocukların Türk vatandaşı olması, aile bütünlüğünün korunması gibi unsurlar, geri dönüşü zorlaştıran veya erteleyen etkenler arasında yer alabilmektedir. Bu nedenle evlilikler, Suriyelilerin geri dönüş tercihlerini şekillendiren kritik bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Tablo 1: Suriyeli Gelin ve Damat Sayısı (2015-2024)

YIL	GELİN	DAMAT
2015	3 bin 569 kişi	241 kişi
2016	6 bin 495 kişi	377 kişi
2017	4 bin 068 kişi	321 kişi
2018	3 bin 571 kişi	540 kişi
2019	3 bin 373 kişi	751 kişi
2020	2 bin 799 kişi	735 kişi
2021	3 bin 458	Bin 030 kişi
2022	3 bin 771	Bin 263
2023	3 bin 506 kişi	Bin 218 kişi
2024	3 bin 523 kişi	Bin 220 kişi
Toplam	38 133 kişi	7 bin 696

Kaynak: TÜİK Evlenme İstatistiklerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır (2016-2024)

Türkiye’de doğan Suriyeli çocuklar açısından, hem toplumsal uyum süreçleri hem de geri dönüş kararları kritik bir öneme sahiptir. Bu çocuklar da ulusal kanunlara göre Geçici Koruma Statüsündedir (Ağcadağ Çelik, 2021). Bununla birlikte doğumlarından itibaren Türkiye’nin eğitim, sağlık ve sosyal hizmet sistemleriyle etkileşim halindedir. Tek kültürlü ortamda büyüyen ebeveynlerinin aksine çok kültürlü ortamda büyüyen çocuklar farklı uyum yaşamaktadır (Huang vd., 2021). Bu nedenle göç olgusu, çocuklar için ebeveynlerinden farklı bir anlam taşımaktadır; diğer bir deyişle, göç sürecinde yaşadıkları deneyimler ve karşılaştıkları koşullar, ebeveynlerinin deneyimlerinden önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

5 Mart 2026 tarihli verilere göre, Türkiye’de 17 yaş ve altındaki geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 1 milyon 94 bin 533’tür (Göç İdaresi Başkanlığı, 2026). Türkiye’de eğitim alan ve Arapça diline yabancı bu çocuklar için Suriye belirsiz bir ülke olarak algılanmaktadır (Çankal ve Koyuncu, 2025). Aynı zamanda, bu çocukların Türkiye’de doğmuş olmaları ve aile bağlarının yanı sıra sosyal çevreleri nedeniyle geri dönüş kararları, ebeveynlerin ve çocukların

geleceğe dair planlarını doğrudan etkileyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç

Özellikle son yıllarda yakın coğrafyada yaşanan siyasi gelişmeler, göç sorununu Türkiye açısından hem siyasi hem de yönetsel sistemin temel bir unsuru haline getirmiştir. Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle özellikle 2011 sonrası Suriye iç savaşı bağlamında önemli bir göç merkezi hâline gelmiş; artan göç baskısı sonucunda 2013'te Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Türkiye'de göç sürecinin uzun vadeli bir mesele haline gelmesi ve kapsamının giderek genişlemesi, yasal ve yönetsel alanda yeni ihtiyaçları gündeme getirmiş; bu durum, göçün daha profesyonel ve sistematik bir anlayışla yönetilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Geleneksel anlayışın aksine, günümüzde göç yönetimi sürecinde toplumsal uyum giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu kapsamda uyum sürecine yönelik olarak göçmenlerin yeni yaşam alanlarının iyileştirilmesi çabaları yoğunlaşmıştır. Göçmenlerin geçici veya kalıcı olarak geldikleri ülkelere uyum sağlaması, hem bireysel anlamda kendileri hem de ev sahibi ülke açısından fayda sağlamaktadır. Uyum sürecinin etkin biçimde yürütülmesi, yalnızca göçmenlerin değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun da çaba harcamasını gerektirmektedir. Uyum; çalışma, eğitim, sağlık, sosyal ilişkiler, dil bilgisi, güvenlik ve vatandaşlık gibi çok boyutlu unsurları içermektedir. Günümüz anlayışı, hem köken hem ev sahibi ülke için karşılıklı fedakârlık ve iki tarafın uyum çabası gerektiğini vurgulamaktadır.

Göç yönetimi sürecinin temel aşamalarından biri, göçmenlerin köken ülkelerine geri dönüşlerinin planlanması ve yönetilmesidir. 2024'te Suriye'de yaşanan rejim değişikliği Suriyelilerin geri dönüş beklentisini artırmış ve 2024–2025 arasında 400 binden fazla kişi ülkesine dönmüştür. Geri dönüş kararları hem ev sahibi ülkenin koşullarına hem de köken ülkedeki güvenlik, istikrar, altyapı ve hizmetlere ilişkin beklentilere bağlıdır. Çalışmalar da, Suriyelilerin geri dönme isteğinin ülkelerin koşullarına göre değiştiğini, köken ülkedeki iyileşmelerin dönüş için önemli bir faktör olduğunu, Suriyelilerin ülkelerindeki koşullar iyileşmeden geri dönmek istemediklerini de göstermektedir.

Türkiye'de son yıllarda sığınmacılara yönelik olumsuz tutumların arttığı görülmektedir. Buna karşılık uzun süredir Türkiye'de yaşayan birçok Suriyelinin sosyal ve ekonomik olarak uyum sağladığı, bu nedenle kısa vadede geri dönüş niyeti taşımadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Suriyelilerin düşük ücretli ve informel işlerde çalıştırılması sömürüye ve yerel işgücünün olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Son yıllarda çalışma izinlerinde artış yaşansa

da dil ve eğitim eksikliği, işveren tutumları gibi sorunlar geri dönüş tercihlerini etkileyebilmektedir.

Geri dönüş kararını etkileyen başlıca unsurlardan biri, göçmenlerin evlilikleri ve Türkiye’de doğan çocuklarıdır. Farklı bir ülkede gerçekleşmiş olsa dahi, yeni bir aile düzeninin kurulması ve özellikle uzun yıllar boyunca sürdürülmesi, hem kalıcılık eğilimini güçlendirmekte hem de sosyal uyum süreçlerinin derinleşmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. 2015–2024 yılları arasında, Türk vatandaşlarıyla 45 binden fazla Suriyeli evlilik gerçekleştirmiştir. Bu evliliklerden doğan çocukların Türk vatandaşı olması, aynı zamanda Türkiye’de büyüyen ve toplumsal uyum süreçlerini büyük ölçüde tamamlamış 17 yaş altı geniş bir Suriyeli nüfusun varlığı, geri dönüş olasılığını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Ebeveynlerin aile bütünlüğünü koruma isteği ve çocukların eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakları, geri dönüş kararlarını etkileyen kritik unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Aile bağlarının güçlenmesi ve çocukların eğitim sistemine dâhil olması Suriyelilerin ev sahibi ülkeye yönelik aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Ayrıca, çocuklar geri dönüş kararını yalnızca bireysel bir tercih olmaktan çıkararak aile bütünlüğü ve çocukların geleceğine yönelik çok boyutlu bir değerlendirme sürecine dönüştürmektedir. Bu nedenle, söz konusu demografik dinamikler, geri dönüş olasılığını azaltan ve uzun vadeli yerleşimi teşvik eden unsurlar arasında değerlendirilebilir.

Siyasi ve idari politika koyucular tarafından geri dönüş sürecinin yönetimi konusu yukarıda sayılan uyum faktörleri sebebiyle zor ve karmaşık bir süreçtir. Etkili bir geri dönüş yönetimi, hem göçmenlerin haklarının korunmasını hem de ev sahibi toplumun sosyal ve ekonomik dengelerinin gözetilmesini gerektiren çok boyutlu bir süreçtir. Bu çerçevede, politika yapıcılarının geri dönüş stratejilerini yalnızca yasal ve idari boyutlarla sınırlı tutmamaları; aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve insani boyutları da dikkate alarak kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım geliştirmeleri gerekmektedir.

Araştırmanın etik yönü

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğunu beyan ederim.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan ederim.

Yazar katkı oranı

Çalışmanın tüm aşamaları her üç yazar tarafından eşit katkı ile tasarlanmış ve hazırlanmıştır.

Kaynakça

Afyonkarahisar Belediyesi. (2026, Şubat 4). Haktan yana halkımızın yanındayız.

<https://www.afyon.bel.tr/haber/1/11071/haktan-yana-halkimizin-yanindayiz>.

Erişim Tarihi: 04.02.2026

Ağcadağ Çelik, İ. (2021). Suriyelilerin sınır kentlerdeki toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(37), 4784-4823. <https://doi.org/10.26466/opus.899920>.

Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>

Akhtar, S., & Choi, L. W. (2004). When evening falls: The immigrant's encounter with middle and old age. *The American Journal of Psychoanalysis*, 64(2), 183–191. <https://doi.org/10.1023/B:TAJP.0000027272.64645.f2>.

Alencar, A. (2017). Refugee integration and social media: A local and experiential perspective. *Information, Communication & Society*, 21(11), 1588–1607. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1340500>

Almasri, S. (2023). Accessible vs applicable policies? A discussion on calculated informality of Afghan migrants in Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/15562948.2023.2291490>

Alrababah, A., Masterson, D., Casalis, M., Hangartner, D., & Weinstein, J. (2023). The dynamics of refugee return: Syrian refugees and their migration intentions. *British Journal of Political Science*, 53(4), 1108–1131. <https://doi.org/10.1017/S0007123422000667>

Atfield, G., Brahmbhatt, K., & O'Toole, T. (2007). Refugees' experiences of integration. Refugee Council and University of Birmingham. Erişim <https://research-information.bris.ac.uk/en/projects/refugees-experiences-of-integration/>

Babuç, Z. T. (2022). A relational sociological analysis on the impact of COVID 19 pandemic lockdown on Syrian migrants' lives in Turkey: The case of Mersin

- Province. *Journal of International Migration and Integration*, 23, 1645–1666.
<https://doi.org/10.1007/s12134-021-00907-0>
- Bayrakçı, O. (2023). Kayıtdışı çalışma ve Suriyeli sığınmacı işçiler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(44), 1792–1806.
<https://doi.org/10.12981/mahder.1317670>
- Beiser, M. (1993). After The Door Has Been Opened: The Mental Health Of Immigrants And Refugees In Canada. In V. Robinson (Ed.), *The international refugee crisis*, pp. 213–227.
- Borjas, G. J. (1994). The economics of immigration. *Journal of Economic Literature*, 32(4), 1667–1717.
- Çankal, G., & Koyuncu, A. (2025). Suriyeli Sığınmacıların Gönüllü Geri Dönüş Sürecinde Karar Alma Mekanizmaları. *İmgelem*, 16, 67–90.
<https://doi.org/10.53791/imgelem.1654212>
- Çavuşoğlu, H. (2007). “Yugoslavya-Makedonya” Topraklarından Türkiye’ye Göçler Ve Nedenleri. *Bilig Dergisi*, 41, 123–154.
- Da Lomba, S. (2010). Legal status and refugee integration: A UK perspective. *Journal of Refugee Studies*, 23, 415–436.
- Dörtok Abacı, Z. (2008). *Balkan Savaşları'na kadar Kırım ve Kafkasya'dan yapılan göçler: Osmanlı Devleti'nin yaptığı düzenleme ve uygulamaların kriz yönetimi açısından değerlendirilmesi*. Z. Dörtok Abacı (Ed.), Bursa'nın Zenginliği: Göçmenler (s. 59–74). Osmangazi Belediyesi Yayınları.
- Driel, E. Y., & Verkuyten, M. (2022). Contact theory and the multiethnic community of Riace, Italy: An ethnographic examination. *Journal of Community Psychology*, 50(5), 2326–2343. <https://doi.org/10.1002/jcop.22778>
- Dustmann, C., & Weiss, Y. (2007). Return migration: Theory and empirical evidence from the UK. *British Journal of Industrial Relations*, 45(2), 236–256.
- Efe, İ., & Jacoby, T. (2022). ‘Making sense’ of Turkey’s refugee policy: The case of the Directorate General of Migration Management. *Migration Studies*, 10(1), 62–81. <https://doi.org/10.1093/migration/mnac008>
- Ekici, H. (2025). Türkiye’de Yaşayan Suriyelilerin Geri Dönüş Niyetlerine Yön Veren Faktörler Ve Değerlendirmeler. *İmgelem*, 16, 91–126.
<https://doi.org/10.53791/imgelem.1675055>
- Emeç, B., & Şengün, H. (2022). Covid-19 Küresel Salgınının (Pandemi) Türkiye’nin Göç Yönetimine Etkisi. *İdealkent*, 37(13), 2083–2107.

- <https://doi.org/10.31198/idealkent.1127526>
- Farrugia, R. (2009). Integration At What Cost? Research Into What Refugees Have To Say About The Integration Process. *International Journal on Multicultural Societies*, 11(1), 51–74. <http://www.unesco.org/shs/ijms/vol11/issue1/art3>
- Geurts, N., & Lubbers, M. (2022). The Good And The Bad: Do Immigrants' Positive And Negative Evaluations Of Life After Migration Go Hand In Hand? *Journal of International Migration and Integration*, 24, 1091–1111. <https://doi.org/10.1007/s12134-022-00993-8>
- Göç İdaresi Başkanlığı (2026). *Geçici Koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024a). *Geçici Koruma*. <https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2024b). *Hakkımızda*. <https://en.goc.gov.tr/about-us>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025a). *Gönüllü, Güvenli, Onurlu Ve Düzenli Geri Dönüşler Hız Kazandı*. <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-turkiye-goc-yonetiminde-dunyaya-model-ulk-merkezicerik>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025b). *Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Güney, Ü. (2022). Syrian Refugees Between Turkish Nationalism And Citizenship. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 20(4), 519–532. <https://doi.org/10.1080/15562948.2021.1950256>
- Huang, Y., Yang, S., & Wang, K. (2021). Disrupted Social Integration: A Case Study Of Shanghai's Point-Seeking Group. *Asian and Pacific Migration Journal*, 30(2), 199–224. <https://doi.org/10.1177/01171968211018517>
- Husein, N. A., & Wagner, N. (2023). Determinants Of Intended Return Migration Among Refugees: A Comparison Of Syrian Refugees In Germany And Turkey. *International Migration Review*, 57(4), 1771–1805. <https://doi.org/10.1177/01979183221142780>
- Kabakuşak, D. (2014). *Küresel Göç Yönetişimi Çerçevesinde Türkiye'de Göç Olgusunun Kurumsallaşması*. In Quo Vadis: Sosyal Bilimler – Artvin Çoruh Üniversitesi Hopa Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı (s. 254–266). Artvin: Artvin Çoruh Üniversitesi.
- Karadeniz, O. (2023). Türkiye İşgücü Piyasasında Geçici Koruma Sağlanan Suriyelilerin Sosyal Güvenlik Durumu Ve Kayıtlı İstihdama Geçiş İçin

- Öneriler. Uluslararası Çalışma Örgütü, Ankara.
- Kayaoğlu, A., Şahin-Mencütek, Z., & Erdoğan, M. M. (2021). Return Aspirations Of Syrian Refugees In Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 20(4), 561–583. <https://doi.org/10.1080/15562948.2021.1955172>
- Koinova, M., Düvell, F., Kalantzi, F., de Jong, S., Kaunert, C., & Marchand, M. H. (2023). International Politics Of Migration In Times Of ‘Crisis’ And Beyond The COVID-19 Pandemic. *Migration Studies*, 11(1), 242–257. <https://doi.org/10.1093/migration/mnac039>
- Kurtoğlu, A., Lloyd, A. T., & Salimoğlu, Z. (2023). A Gendered Analysis Of Palestinian Refugee Women’s Experiences Of Migration From Syria To Türkiye. *Asian and Pacific Migration Journal*, 32(4), 771–797. <https://doi.org/10.1177/01171968241229457>
- Levitan, R., Kaytaz, E., & Durukan, O. (2009). Unwelcome Guests: The Detention Of Refugees In Turkey’s “Foreigners’ Guesthouses.” *Refuge: Canada’s Journal on Refugees*, 26(1), 77–90. Erişim <https://scispace.com/pdf/unwelcome-guests-the-detention-of-refugees-in-turkey-s-1sbw92z0ka.pdf>
- Lewis, M. (2005). *Asylum: Understanding Public Attitudes*. <http://www.ippr.org/publications/asylumunderstanding-public-attitudes>
- Meyers, E. (2000). Theories Of International Immigration Policy – A Comparative Analysis. *International Migration Review*, 34, 1245. <https://doi.org/10.2307/2675981>
- Phillimore, J. (2020). Refugee Integration Opportunity Structures: Shifting The Focus From Refugees To Context. *Journal of Refugee Studies*. 34(2), 1946–1966. <https://doi.org/10.1093/jrs/feaa012>
- Siviş, S. (2022). Who Is (Un)Deserving? Differential Healthcare Access And The Interplay Between Social And Symbolic Boundary-Drawing Towards Syrian Refugees In Turkey. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(17), 4029–4048. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2058470>
- Smith, D. M., & Blanc, M. (1995). *Some Comparative Aspects Of Ethnicity And Citizenship In The European Union*. M. Martiniello (Ed.), *Migration, citizenship and ethno-national identities in the European Union* (s. 70–92). Aldershot: Avebury.
- Strang, A., & Ager, A. (2010). *Refugee Integration: Emerging Trends And*

- Remaining Agendas. *Journal of Refugee Studies*, 23, 589–607.
<https://doi.org/10.1093/jrs/feq046>
- Tanrikulu, F. (2020). The Political Economy Of Migration And Integration: Effects Of Immigrants On The Economy In Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 19(4), 364–377. <https://doi.org/10.1080/15562948.2020.1810840>
- Widgren, J., & Martin, P. (2002). Managing Migration: The Role Of Economic Instruments. *International Migration*, 40(5), 213–229.
- Yaylacı, Ş., & Bakiner, O. (2023). Anti-Immigrant Attitudes: The Role Of Casual Intergroup Contact In Perceived Group Threat. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/15562948.2023.219314>
- Yılmaz, L., & Karabulut Şen, S. (2025). Türkiye’deki Suriye Uyraklı Yabancıların Ülke Ekonomisine Uyumlarına Yönelik Bir Araştırma. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 842–858. <https://doi.org/10.11616/asbi.1658321>
- Yılmaz, L., & Uğur, S. (2024). Türkiye’deki Yabancıların Çalışma Hayatına Ve Sosyal Güvenlik Sistemine Etkileri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 14(4), 1065–1099. <https://doi.org/10.18074/ckuiibfd.1515108>